

2022 M. BALANDŽIO MĖN.

VIEŠŪJŲ KONSULTACIJŲ REZULTATAI

Projektas „Energijos efektyvumo didinimas Lietuvoje“ (Nr. LIFE20 IPC/LT/00002) yra finansuojamas Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis.

Konsultacijos metodas

Konsultacija vykdyta interneto svetainėje E. pilietis naudojant **elektroninės apklausos** metodą.

Apklaustos dvi tikslinės grupės: **pirkimų vykdytojai** ir **tiekėjai**.

Konsultacijos tikslas

Pirkimų vykdytojams skirta viešųjų konsultacijų apklausa buvo siekiama sužinoti jų požiūrį į žaliuosius pirkimus ir šios srities teisinio reglamentavimo keitimo poreikį, identifikuoti kokiose srityse minimalius ir išplėstinius prekių, paslaugų ir darbų pirkimams taikomus aplinkos apsaugos kriterijus reikia atnaujinti, naikinti ar naujai nustatyti prioriteto tvarka, išsiaiškinti kokios priemonės skatintų žaliųjų pirkimų vykdymą.

Tiekėjams skirta viešųjų konsultacijų apklausa buvo siekiama įvertinti prekių, paslaugų ir darbų rinkos dalyvių pasirengimą pirkimų vykdytojams tiekti mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančius produktus, ekologinių ženklų ir aplinkosaugos vadybos sistemų paplitimą rinkoje, nustatyti su minimaliais prekių, paslaugų ir darbų pirkimams taikomais aplinkos apsaugos kriterijais susijusias praktines problemas, išsiaiškinti dalyvavimo žaliuosiuose viešuosiuose pirkimuose iššūkius.

Sutrumpinimai ir sąvokos:

Pirkimo vykdytojas - perkančioji organizacija ir (ar) perkantysis subjektas.

Produktas - prekė, paslauga, darbas.

ŽVP - žalieji viešieji pirkimai.

Aplinkos apsaugos kriterijai - Aplinkos ministro įsakymu D1-508 patvirtinti aplinkos apsaugos kriterijai.

Pirkimų vykdytojai

(perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai)

Viešojoje konsultacijoje dalyvavo **342** pirkimų vykdytojai.
Dauguma (89%) - perkančiosios organizacijos.

Pirkimų vykdytojų apklausoje dalyvavo respondentai iš **50** skirtingų savivaldybių. Daugiausiai respondentų buvo iš **Vilniaus, Klaipėdos ir Kauno** miestų savivaldybių.

Ketvirtadalis respondentų - ministerijoms pavaldžios įstaigos, maždaug po 15% - švietimo arba mokslo įstaigos, savivaldybės, viešosios įstaigos.

Bent 48% pirkimų vykdytojų nurodė, jog vidaus dokumentuose yra nusistatę ŽVP vykdymo tikslus, įsipareigojimus.

Dažniausiai ŽVP tikslai yra nustatyti:

- metiniuose pirkimų planuose.
- pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklėse.

Neretai ŽVP tikslai yra nustatomi darbuotojų (viešųjų pirkimų specialistų) metinėse užduotyse, pirkimo vykdytojo veiklos planavimo dokumentuose.

Keli pirkimo vykdytojai nurodė turintys patvirtintą:

- ŽVP strategiją,
- Socialinės atsakomybės politiką,
- Antrinių viešųjų pirkimų politikos tikslų įgyvendinimo priemonių planą.

Dauguma pirkimų vykdytojų, turinčių nustatytus ŽVP tikslus, nurodė 2021 m. vykdę ŽVP bei teigiamai vertinantys ŽVP ir Vyriausybės ambicijas plėsti aplinkos apsaugos reikalavimų taikymą viešuosiuose pirkimuose.

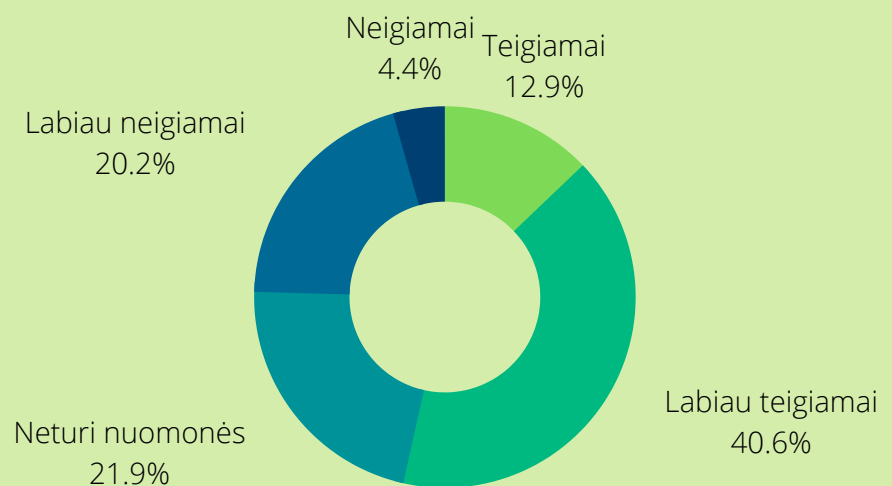
Sprendimą ar vykdyti ŽVP dažniausiai priima:

- pirkimus vykdytys asmenys (43%)
- pirkimų iniciatoriai (31%).

Tik **13%** respondentų nurodė, kad šį sprendimą priima **aukščiausio lygio vadovai**, **9%** - **vidutinio** ar **žemesnio lygio vadovai**.

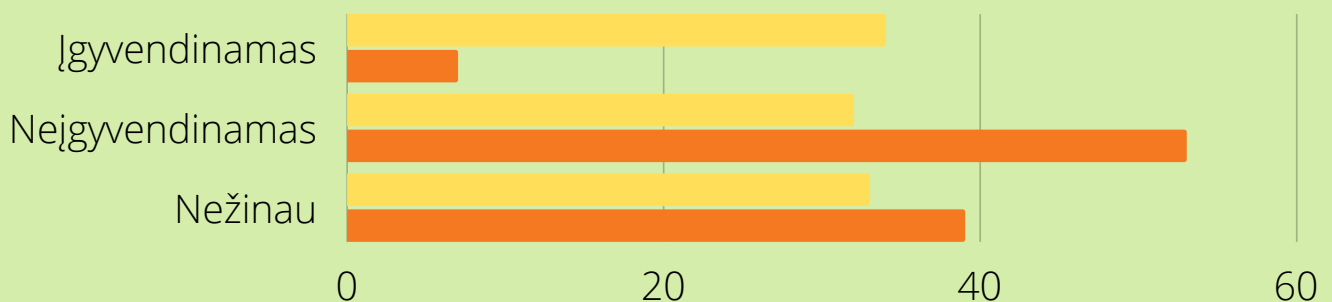
Kaip pirkimų vykdytojai vertina Vyriausybės ambicijas plėsti aplinkos apsaugos reikalavimų taikymą viešuosiuose pirkimuose?

54% respondentų jas vertina **labiau teigiamai arba teigiamai**.

34% respondentų Vyriausybės iškeltą 50% ŽVP tikslą laiko įgyvendinamu

Tik **7%** respondentų įgyvendinamu laiko 100% ŽVP tikslą

Pirkimų vykdytojų mintys apie Vyriausybės ambicijas plėsti aplinkos apsaugos reikalavimų taikymą viešuosiuose pirkimuose:

"Palaikome siekį organizuoti kuo daugiau žaliųjų viešųjų pirkimų, tačiau manome, kad bus itin sudėtinga rasti žaliųjų pirkimų reikalavimus atitinkančių tiekėjų. Ypač tokių, kurių paslaugų kainos būtų įkandamos mūsų organizacijai, o žaliųjų pirkimų reikalavimus tiekėjai atitiktų realiai, o ne tik formaliai."

"Trūksta žinių, kompetencijų ir įstaigos viduje nepavyksta susitarti kas turi pirkimą pritaikyti, kad jis taptų žalias. Taip pat žalieji pirkimai kelia rinkos kainas, kas taip pat yra didelė problema mažai savivaldybei, kurios finansiniai resursai nėra dideli."

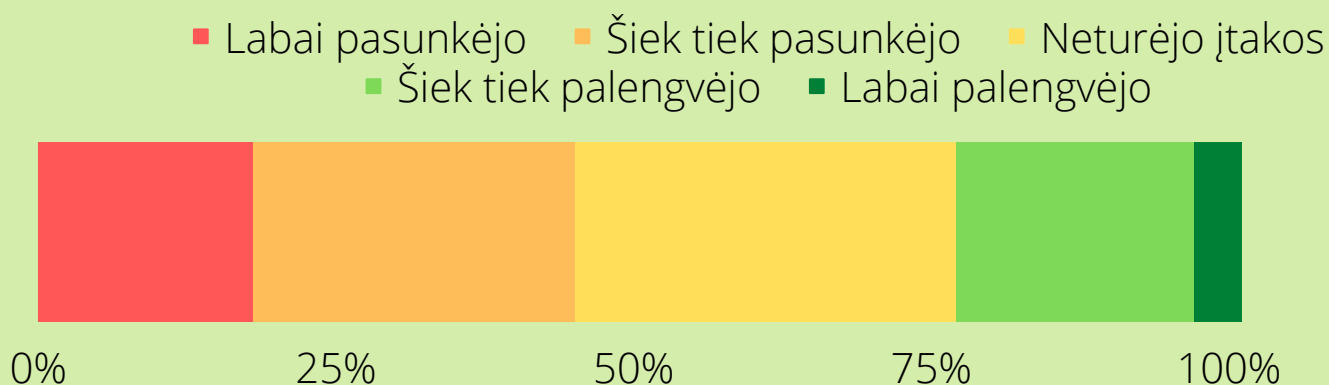
"<...> ne kiekvienas pirkimo objektas iš principo gali būti žalias. Pavyzdžiui, draudimo ar kitų su intelektine veikla susijusių paslaugų, kurių rezultato neapčiuopsi, pirkimai "pažaliuoti" gali tik dirbtinai prisigalvojant įvairių reikalavimų, kas realiai tik didina statistiką, bet neprisideda prie aplinkos apsaugos. Žaliųjų pirkimų skatinimas yra iš tiesų labai sveikintinas dalykas, bet iškeltas tikslas yra nerealus. Procentas turėtų būti skaičiuojamas ne nuo visų pirkimų (išskyrus atitinkamą išimtį), bet tik nuo tų pirkimų, kurių objektui objektyviai gali būti taikytini aplinkosauginiai reikalavimai."

"Aplinkosauginius kriterijus turi suprasti ir juos pritaikyti ne tik viešųjų pirkimų specialistai, bet ir pirkimus inicijuojantys darbuotojai, o tam vėlgi reikalingas pasiruošimas ir laikas. Pastarųjų metų patirtis vykdant žaliuosius pirkimus parodė, kad net ir ministro įsakyme nustatytiems kriterijams reikalingas papildomas aiškinimas, tikslinimas (pvz. medicininei elektros ir elektroninei įrangai nustatyti aplinkosauginiai kriterijai). Tiekėjai teikdami pasiūlymus daro klaidas, pasiūlymų tikslinimas negalimas, todėl jie atmetami, ir taip netrumpai vykdomos procedūros turi būti kartojamos, kyla nepasitenkinimas, žaliųjų kriterijų taikymas įgauna neigiamą požiūrį."

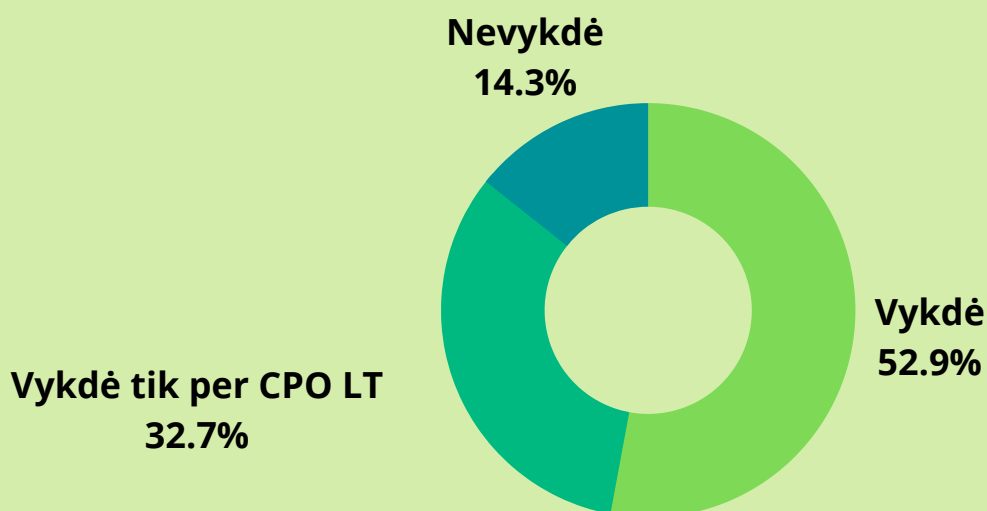

2021 m. aplinkos ministro įsakymu buvo pakeistas žaliųjų pirkimų teisinis reglamentavimas – atnaujinta ŽVP sąvoka ir vykdymo tvarka, dalis aplinkos apsaugos kriterijų, Vyriausybės nutarimu numatyti ŽVP tikslai.

Respondentai buvo paklausti, ar dėl to ŽVP vykdymas jų organizacijai palengvėjo ar pasunkėjo.

Respondentų dalis 2021 m. vykdžiusi ŽVP

Didesnėje dalyje respondentų organizacijų (**69%**) 2021 m. žalieji pirkimai sudarė iki 10% visų pirkimų, skaičiuojant pagal vertę.

5 priežastys, labiausiai trukdžiusios vykdyti daugiau ŽVP (respondentų atsakymų skaičius)

Rinkoje **trūksta** aplinkos apsaugos kriterijus ar kitus ŽVP reikalavimus atitinkančių **produktų** (195)

Pirkimų vykdytojams **trūksta žinių** kaip nustatyti aplinkos apsaugos kriterijus (187)

Trūksta metodinių priemonių, įrankių, gerųjų pavyzdžių (182)

ŽVP vykdymas reikalauja **daugiau laiko** (165)

Žalieji produktai yra **per brangūs** (162)

5 priemonės, kurios labiausiai paskatintų atlikti daugiau ŽVP (respondentų atsakymų skaičius)

Didesnė žalių produktų **pasiūla** rinkoje (208)

Daugiau **praktinių patarimų** kaip pirkimuose taikyti aplinkos apsaugos kriterijus, ar kitus ŽVP reikalavimus (208)

Pigesni žali **produktai** (208)

Mokymai (185)

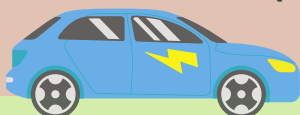
Sėkmingi kitų pirkimų vykdytojų **ŽVP vykdymo pavyzdžiai** (146)

12% respondentų nurodė, jog yra buvę atvejų, kai 2021 m. vykdant ŽVP, dėl taikytų aplinkos ministro įsakymu patvirtintų minimalių (privalomų) aplinkos apsaugos kriterijų **nebuvo gauta pasiūlymų arba visi pasiūlymai neatitiko nustatytų minimalių aplinkos apsaugos reikalavimų.**

58% su tokia situacija **nesusidūrė.**

Dažniausiai pasiūlymų negauta arba pasiūlymai neatitiko aplinkos apsaugos reikalavimų **automobilių pirkimo, nuomos, priežiūros ir remonto paslaugų pirkimuose.**

22% respondentų 2021 m. taikė **išplėstinius** aplinkos apsaugos kriterijus.

3 didžiausi iššūkiai, su kuriais susiduriama taikant aplinkos apsaugos kriterijus (respondentų atsakymų skaičius)

Trūksta informacijos kaip patikrinti atitiktį nustatytiems aplinkos apsaugos kriterijams (227)

Aplinkos apsaugos kriterijus **sunku suprasti** (179)

Aplinkos apsaugos kriterijai **nustatyti per mažam produktų skaičiui** (126)

32% respondentų mano, kad aplinkos apsaugos **kriterijai turėtų būti nustatomi daugiau produktų grupių**, tik **3%**, kad **mažiau**, o **14%**, kad kriterijai nustatyti **pakankamai** produktų grupių. 27% - neturi nuomonės.

Produktų grupės, kurioms pirkimų vykdytojų nuomone turėtų būti nustatomi aplinkos apsaugos kriterijai

"Atsižvelgiant, kad nuo 2023 m. visi pirkimai turės būti žali, tai kuo platesniam spektrui bendrinių pirkimo objektų. **Standartiniai minimalūs** teisės aktu įtvirtinti **kriterijai (ir juos pagrindžiantys dokumentai)** sąlygotų paprastesnį, greitesnį viešųjų pirkimų vykdymą, mažintų interpretacijų, ginčų tarp tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų bei neįvykusių pirkimų procedūrų skaičių."

"Praplėsti **paslaugų sritį**, nes didesnė dalis žaliųjų reikalavimų yra nustatyti prekėms."

"Turėtų būti **diferencijuoti aplinkos apsaugos kriterijai** produktų grupei „**Pastatų projektavimo paslaugos ir jų statybos darbai**“ – reikėtų supaprastinti kriterijus pastato paprastojo remonto darbams. Sąvoka „statybos darbai“ yra plati ir apima naujo statinio statybą, esamo pastato rekonstravimą, remontą, griovimą. Taikant vienodus aplinkos apsaugos kriterijus (reikalavimą būti įsidedus aplinkos apsaugos vadybos sistemą ar taikyti kitas lygiavertes aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonės) ir naujo pastato statybai, ir pastato paprastojo remonto ar rekonstrukcijos darbams, tikėtina, kad kai kuriais atvejais nebus užtikrinama tiekėjų konkurencija, racionalus lėšų naudojimas, taip pat dėl sudėtingų reikalavimų pirkimai gali neįvykti.<...>"

"Automobilių atsarginėms detalėms, automobilių remonto/serviso paslaugoms, alyvoms/tepalams, reklaminių stendų gamybai, sunkiosioms transporto priemonėms."

"Kadangi tikslas nuo 2023 m. vykdyti 100 proc. žaliųjų pirkimų, reikalavimus turėsime taikyti ir pvz. **programinės įrangos, licencijų, vertimo žodžiu paslaugų ir kt.** pirkimuose, tad būtų aktualu matyti šiose srityse taikytinus aplinkos apsaugos kriterijus, o juos pritaikius, dar ir turėti galimybę įsigyti šias prekes ir paslaugas."

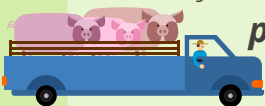
"**Visoms**, nes nuo 2023 m. visi pirkimai turės būti "žali"."

"**Visoms** be išimties - kad ir rinkai būtų vienodai aišku ko pirkimo vykdytojas reikalaus ir pirkimo vykdytojams nereikėtų "išradinėti dviračio"."

"Kadangi keliamas reikalavimas pasiekti 100 proc., tad atsakyčiau, kad **visoms**, kurių dabar" nėra sąrašė."

Aplinkos ministro įsakymu patvirtinti aplinkos apsaugos kriterijai, kurie, respondentų nuomone, labiausiai pasenę, keliantys daugiausiai problemų

"Maisto (ir maitinimo paslaugų) kriterijai arba pasenę, arba neaiškūs. Maisto pramonė, žiūrint į visas jos grandinės dalis, yra viena iš daugiausiai (ar daugiausiai) ekologinių problemų sukeliančių sričių. Todėl išplėstiniai kriterijai galėtų būti tokie, kurie yra visiškai, pilnai (100%) tvarūs ir draugiški aplinkai; o jei tai kažkuriuose dalyse neįmanoma (pvz.: produktų transportavime), tuomet galėtų būti **reikalavimas pilnai padengti/atstatyti padarytą žalą (pvz.: oro tarša, sudaryta transportavimo metu, gali būti padengta remiant technologijas/iniciatyvas/pramones, kurios užsiima oro valymu).**"

"Mums, kaip sveikatos apsaugos įstaigai, daugiausiai klausimų ir neaiškumų šiuo metu kelia **medicininės įrangos** aplinkosauginiai kriterijai."

"Baldai (neaiškūs, per detalūs, reikia diferencijuoti, nes AA kriterijai pritaikyti korpusiniams baldams); **Tekstilės** (kad suprastų AA kriterijus pirkimo vykdytojas turi būti chemikas). **Santechnikos įtaisai** (turi būti supaprastinti, nustatyti tik esminiai kriterijai) ir kt., kurie nėra atnaujinti. **Dažai** (turime informacijos iš ne vieno tiekėjo, kad neturi pasiūlyti prekių, atitinkančių įsakymu D1-508 patvirtintų aplinkos apsaugos kriterijų, 46.1.2. punkto reikalavimą)."

"Statybos srities, nes yra nukreipti į konkrečias medžiagas, nors turbūt aktualiau yra procesų valdymas <...>"

"Santechnikos įrangai, statybinėms prekėms."

"Gatvių apšvietimas. Nedelsiant reikia keisti natrio ir metalo halogeno lempų šviestuvus į **LED.**"

"Aplinkos apsaugos kriterijai nėra atnaujinti pagal EK žaliųjų pirkimų kriterijus (pvz., **kompiuteriams, monitoriams ir telefonams, serveriams ir debesijos paslaugoms, dažams, kelių apšvietimui ir ženklinimui, etc.**)."

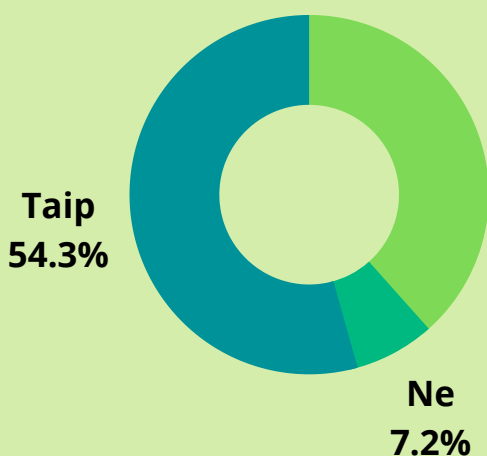
Tiekėjai

Viešojoje konsultacijoje dalyvavo **138** tiekėjai. Tarp jų **įmonės viešuosiuose pirkimuose tiekiančios šiuos produktus:**

- **Automobilių pardavimas ir nuoma**
- **Medicinos priemonės ir įranga**
- **IT infrastruktūra**
- **Statybinės prekės ir statybos darbai**
- **Kelių, gatvių, viešųjų erdvių projektavimas ir vykdymo priežiūra**
- **Valymo priemonės ir paslaugos**
- **Baldų gamyba, prekyba, montavimas**
- **Kondicionavimo, vėdinimo, šildymo įrangos pardavimas ir montavimas**
- **Apšvietimo paslaugos**
- **Maisto produktai**
- **Tekstilė**

Taip pat įvairias **paslaugas teikiančios įmonės**, pvz., draudimo, personalo atrankos, sertifikavimo paslaugas.

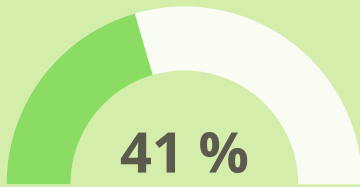
Respondentų dalis, susipažinusi su žaliųjų pirkimų sąvoka bei Vyriausybės nustatytu tikslu, kad 2022 m. 50 proc., o nuo 2023 m. 100 proc. viešųjų pirkimų turės būti žalieji

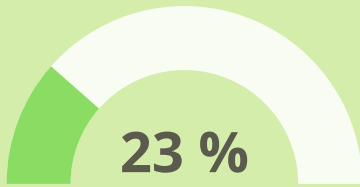
Teko girdėti, tačiau išsamiau nesusipažinau
38.4%

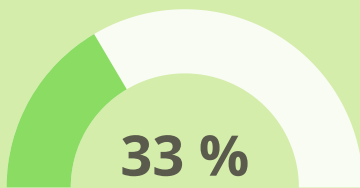
Vyriausybės ambicijas plėsti aplinkos apsaugos reikalavimų taikymą viešuosiuose pirkimuose labiau teigiamai arba teigiamai vertina 56% respondentų, 17% labiau neigiamai arba neigiamai.

Respondentų jaučia **didėjantį** pirkimų vykdytojų susidomėjimą **pirkti žaliai**

Respondentų 2021 m. dalyvavo pirkimų vykdytojų vykdytose **rinkos konsultacijose** ir teikė pasiūlymus dėl galimybės tiekti žalius produktus

Tiekėjų 2021 m. **dalyvavo** (teikė pasiūlymus) ŽVP

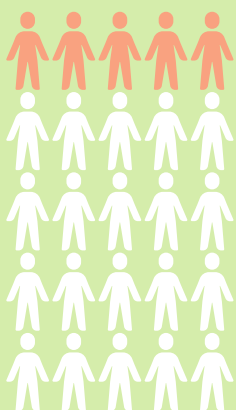
Priežastys, dėl kurių tiekėjai nedalyvavo (neteikė pasiūlymų) ŽVP

"Visiškai **nerandame informacijos**, kokie žaliųjų pirkimų požymiai turėtų būti mūsų siūlomuose produktuose: **traktoriuose, priekabose, žemės dirbimo mechanizmuose**. Labai norime ruošti, teikti informaciją vykdytojams, kad galėsime pasiūlyti žaliuosius pirkimus atitinkančių produktų, bet informacijos šimtaprocentinis badas."

"Praktiškai **neįgyvendinami reikalavimai**, taip pat gerokai **didesni įkainiai**, nepakeliami perkančiosioms organizacijoms."

"Nes reikalingi tam tikri **sertifikatai**, kurių **neturime**. Ar bent jau taip mes suprantame."

"Jų nebuvo. **Viešasis sektorius** nežino kokius standartus taikyti ir kaip tai daryti. **Nėra aiškios metodikos** skirtingoms paslaugoms ir skirtingiems gaminiams."

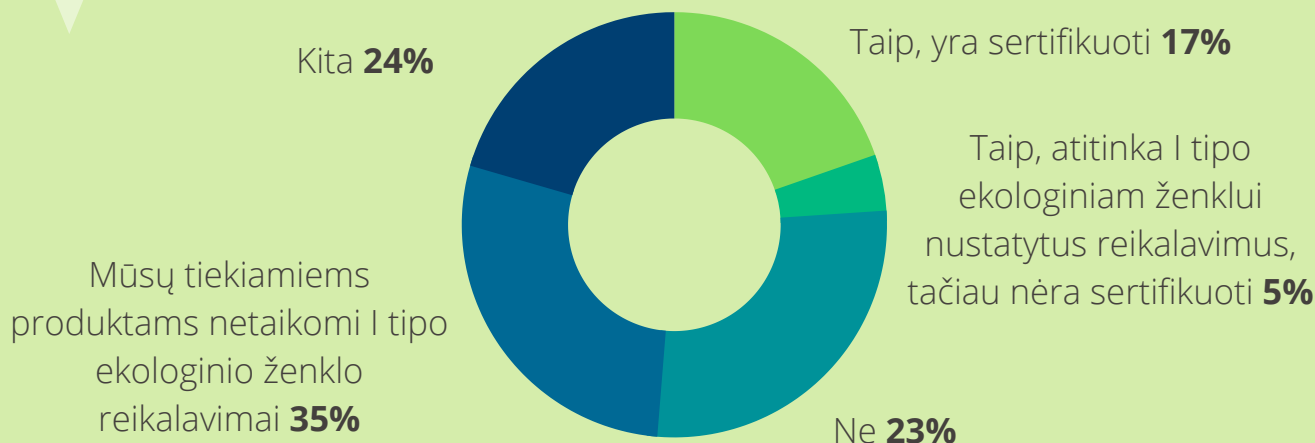

25% tiekėjų yra **susidūrę su situacija**, kai **norėjo dalyvauti** (teikti pasiūlymą) viešajame pirkime, tačiau **negalėjo dėl nustatytų žaliųjų pirkimų reikalavimų**.

76% tiekėjų tokiu atveju **neteikė pasiūlymo**, **11%** teikė **pretenzijas** ir prašė **pakeisti pirkimo sąlygas**, **9%** vis tiek **teikė** pasiūlymą.

I tipo ekologiniai ženklai ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos

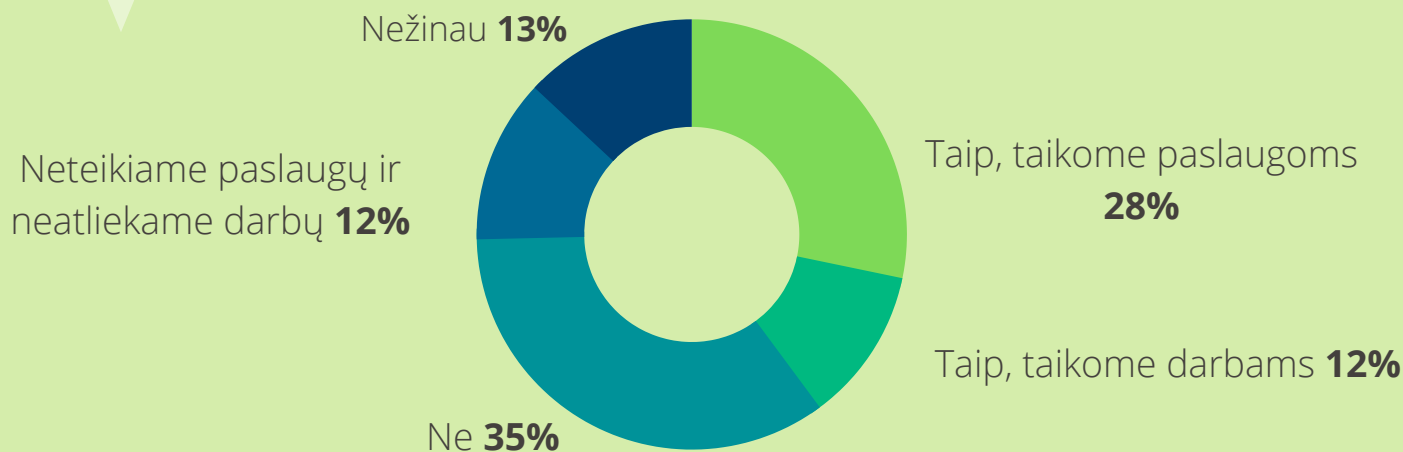
"Ar jūsų tiekiami produktai sertifikuoti I tipo ekologiniu ženklu arba atitinka I tipo ekologiniam ženklui nustatytus reikalavimus?"

Kita: "<...> mūsų įmonės į rinką teikiami produktai nepatenka į tas produktų grupes, kurioms gali būti suteikiamas šis ženklas. Be to, mes produktų negaminame, o tik esame tarpininkai tarp užsienio gamintojų ir Lietuvos perkančiųjų organizacijų. Tad net jei ir importuojamos prekės galėtų būti ženklinamos šiuo ženklu, tą turėtų daryti gamintojai."

"Neturime reikalingų sertifikatų. Tai reikalauja daug išteklių ir išbrangina produktą, kuris tampa per brangus užsakovui."

"Ar teikiamoms paslaugoms ir darbams taikote aplinkos apsaugos vadybos sistemų reikalavimus (pvz. ISO 14001, EMAS)?"

Kodėl netaikote aplinkos apsaugos vadybos sistemų reikalavimų?

"Taikome savo atžvilgiu didžiąją dalį reikalavimų, esančių ISO 14001, bet sertifikato neturime ir artimiausius kelis metus nesiruošiamo turėti. Esame maža įmonė, ISO turėjimas nesukuria papildomos pridėtinės vertės, kuri atpirktų investiciją į sertifikatą. Kaip įmonė darome net ir daugiau negu ISO sertifikavimas apibrėžia aplinkosaugos atžvilgiu."

"Prisilaikome visų aplinkosaugos reikalavimų ir skaitome kad ISO 14001 yra perteklinis reikalavimas."

"Iš esmės ir taip laikomės visų sertifikavimui reikalingų kriterijų, tačiau nematome tikslo dėl to siekti brangiai kainuojančio sertifikato."

"Kadangi nieko negaminame ir esame maža įmonė, manome, kad mums nėra tikslinga įsidiegti ISO 14001. Pagal galimybes ir taip stengiamės taupyti elektrą, mažinti popieriaus sąnaudas rūšiuoti šiukšles ir pan."

Tiekėjai, 2022-2023 m. planuojantys sertifikuoti produktus I tipo ekologiniu ženklu ar tiekti produktus, atitinkančius I tipo ekologinio ženklo reikalavimus, arba planuojantys diegti aplinkos apsaugos vadybos sistemas ar taikyti jų reikalavimus (respondentų atsakymų skaičius)

5 % Taip, **planuojame sertifikuoti** produktus I tipo ekologiniu ženklu

7% Taip, **planuojame tiekti** nesertifikuotus, bet atitinkančius I tipo ekologinio ženklo reikalavimus, produktus

20% Taip, planuojame **diegti ISO 14001**

3% Taip, planuojame **diegti EMAS**

40% Ne

25% Kita:

"Ne, nes esame pasaulinių gamintojų atstovai, kurie parduoda gamintojų sukurtą įrangą. ISO14001 turime jau daugiau nei 10 metų"
"Nežinau, ar reikia"

3 didžiausi iššūkiai, su kuriais susiduria tiekėjai, kai pirkimo vykdytojai viešojo pirkimo sąlygose nustato aplinkos ministro patvirtintus aplinkos apsaugos kriterijus

Trūksta informacijos kaip **įrodyti atitiktį** aplinkos ministro patvirtintiems aplinkos apsaugos kriterijams **27%**

Nežino, kokie aplinkos apsaugos **kriterijai** yra **patvirtinti** aplinkos ministro įsakymu **20%**

Aplinkos ministro patvirtinti aplinkos apsaugos **kriterijai sunkiai suprantami 9%**

"Perkančiosios dažnai "aklai" deda reikalavimą ISO 14001, nors perka gamintojo programinės įrangos palaikymo paslaugas arba kitas prekes, kur tiekėjas yra tik tarpininkas, neteikia jokių paslaugų. Arba perkelia visus reikalavimus tiekėjams įrodyti kad tai "žalias" pirkimas, nesimato, kad galvotų plačiau apie žaliuosius pirkimus ir nedaro jokių namų darbų."

"Projektavimo ir konsultavimo paslaugoms taikomas tik vienas kriterijus - įdiegta aplinkos apsaugos vadybos sistema, tačiau tai dar negarantuoja tvarių inžinerinių sprendinių taikymo."

"Dažniausiai kriterijai pirkimų vykdytojų nustatomi formaliai tik tam, kad pirkimas būtų laikomas žaliu, prašoma daug įvairių dokumentų (pvz. projekte numatytų produktų sertifikatų, patvirtinančių jų atitikimą išplėstiniams aplinkos apsaugos kriterijams, kas atima daug laiko ruošiant dokumentus tokiam pirkimui, dėl ko dirbtinai apribojama tiekėjų konkurencija."

"Susiduriame su pirkėjų paranojišku požiūriu kad nuo šiol visi pirkimai yra tik žalieji. Tenka įrodinėti jog atliekų tvarkyba į žaliuosius pirkimus nepatenka."

Tiesa, **25%** respondentų teigia, kad su **iššūkiais nesusiduria**

Tiekėjų nuomonė apie tai, ar pirkimų vykdytojams turėtų būti leidžiama visais atvejais nustatyti aplinkos apsaugos kriterijus savarankiškai, nenustatant privalomų aplinkos apsaugos kriterijų teisės aktais, nevienareikšmė.

Kad visais atvejais pirkimų vykdytojams **turėtų būti leidžiama** nustatyti aplinkos apsaugos kriterijus savarankiškai, mano **29%** respondentų.

Kad **neturėtų būti leidžiama** - **31%**.

Nuomonės neturi 34% respondentų.

"Turi būti nurodyti labai aiškūs ir logiškai įrodyti kriterijai be galimybės interpretuoti."

"Turi būti aiškūs kriterijai ir dokumentai, kuriuos turi pateikti Tiekėjas."

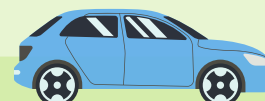
"Kiek teko bendrauti su pirkimų vykdytojais, jie nelabai supranta ko reikalauti, o mes nelabai suprantame, kaip turėsime pagrįsti atitikimą parinktiems kriterijams"

"Kai kuriais atvejais ekologiški sprendimai sukelia įrangos kainą 40-60%. Prie tokio pabrangimo kai kurie projektai praranda prasmę. Bet taip yra ne visuomet. Tad negaliu pasakyti, kaip reikėtų daryti."

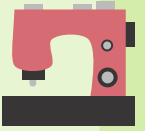
Aplinkos ministro įsakymu D1-508 patvirtinti aplinkos apsaugos **kriterijai**, kurie respondentų nuomone, labiausiai **ne(be)atitinka rinkos galimybių** ar kuriose produktų grupėse **rinka siūlo dar žalesnius produktus.**

*"Kartais ne produktuose reikia ieškoti "žalumo", o savo veikloje. Kaip pvz. įvertinti ar verta pirkti serverius, ar geriau konsoliduoti ir perkelti savo duomenis į "debesį"; gal verta diegti virtualizacijos sprendimą ir taip efektyviau išnaudoti vieta turimuose **serveriuose/duomenų saugyklose** - tokie sprendimai irgi padeda efektyviau naudoti IT įrangą, kas atsiliepią ir į mažiau sunaudojamus elektros energijos kiekius ir t.t."*

*"**Keleivinių automobilių**, atitinkančių 99g/km CO2 reikalavimą, pasiūla yra ganėtinai ribota. Dauguma modelių atitinkančių šiuos reikalavimus turi būti įkraunami iš tinklo hibridai arba pilnai elektriniai automobiliai. Atitinkamai perkančiosios organizacijos turėtų numatyti bent 70-80% didesnius biudžetus perkamiems automobiliams, lyginant su įprastu vidaus degimo varikliu varomais automobiliais (atitinkančiais Euro 6 standartą)."*

"Tekstilės gaminiai. Nera apibrėžta kas yra galutinis gaminy (audinys taip pat yra galutinis gaminy) nes tarkim sudėtingesnis profesinis darbo drabužis gali būti pagamintas iš 10 skirtingų audinių, bet tarkim kokie 4 audiniai neatitiks eco reikalavimų (pamušalai, pašiltinimo medžiagos, kvėpuojantys intarpai, susegimai ir kita). Todėl perkančioji organizacija turėtų nurodyti, kad bus perkamas sertifikuotas visas gaminy, o ne reikalavimus atitinkančių audinių "rinkinys". Rizika - labai didelės prielaidos klastojimui ir slėpimui. Žaliavų kaina skiriasi kartais. Rinka realiai pradeda siūlyti žalesnius produktus (darbo drabužius) kurie pilnai pagaminti iš perdirbtų audinių ir nenaudojant visai jokių dažų. Dabar to pradžia, atitinkamai 2-4 kartai brangiau, gaminys funkciškai paprastesnis ir dar labai maža pasiūla."

"Pvz. šis: "[**Medicininė elektros ir elektroninė įranga**] Tiekėjas turi taikyti cheminių medžiagų valdymo sistemą, kuri apima specialius išteklius, reikiamas praktines žinias, dokumentais pagrįstą praktiką ir reikalavimus, kad būtų žinoma, ar gaminyje (-iuose) yra cheminių medžiagų, įtrauktų į REACH reglamento 57 straipsnyje nurodytą labai didelį susirūpinimą dėl savo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai keliančių cheminių medžiagų (angl. SVHC) sąrašą (įskaitant galimus šio sąrašo papildymus)". Nesuvokiamas reikalavimas, iki šiol su tuo nesame susidūrę, neturim nei reikiamų žinių, nei galimybių taikyti tokią sistemą, nes patys nieko negaminame, nepakuojame ir nežinome apie gaminiuose ar pakuotėse esančias tokias medžiagas. Užklausus savo importuojamų prekių gamintojus ES, gavom atsakymą, kad jie neturi įsidiegti šios sistemos, todėl šis reikalavimas mums užkertą kelią dalyvauti konkursuose su Europoje (pabrėžiu ne Kinijoje) pagamintais produktais. Mums elementariai trūksta informacijos kaip įrodyti atitiktį aplinkos ministro patvirtintiems aplinkos apsaugos kriterijams."

"Svarbu atkreipti dėmesį į **spausdintuvų, kopijavimo įrenginių** sunaudojamą elektros energijos kiekį. Kaip pavyzdys, dabartiniai rašaliniai spausdintuvai gali naudoti iki 96% mažiau elektros energijos, negu lazeriniai."

"Žaliuosiuose pirkimuose turi būti galimybė parduoti **perdirbtus, atnaujintus** produktus, patikinant apie jų kokybę ir tvarumą bei specifikacijų atitikimą. **Sumažinti pakuočių kiekį** pirkimuose. Kitu atveju tik paskatinsime vartojimą ir įrangos, kuri gali būti perdirbta ar atnaujinta, utilizavimą."

"Reikalinga atsižvelgti į dabartinę rinkos situaciją, kai didelė dalis tiekiamų medžiagų buvo iš Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos ir Rusijos, o sertifikuoti ir tinkami tik sąlyginai keletas produktų. **Dalies rinkų nebėra.** Produktų kainos ir tiekimo terminai neadekvatūs."

3 priemonės, kurios, tiekėjų nuomone, galėtų labiausiai prisidėti prie to, kad dalyvauti ŽVP jiems būtų paprasčiau (respondentų atsakymų skaičius)

Daugiau informacijos apie atitiktą aplinkos apsaugos kriterijams (40)

Aplinkos apsaugos vadybos sistemų diegimo ir palaikymo ir finansinė parama (17)

Finansinė parama diegiant žaliąsias inovacijas (17)

Artimesnis bendradarbiavimas su pirkimų vykdytojais (25)

Taip pat svarbi **išankstinė komunikacija apie didėsią žaliųjų produktų poveikį** (17)

"Aiškūs, logiški galimi pavyzdžiai rinkos dalyviams (perkančiajai ir tiekiančiajai pusei). Kontaktinis centras kilus klausimams (su greitais atsakymais, atsižvelgiant į didžiosios dalies pirkimų skubą)."

"Reikia aiškiai ir suprantamai atsakyti į tris klausimus: 1. Ką darome? 2. Kaip darome? 3. Kokį realų/konkretų rezultatą turime pasiekti?"

Tiekėjų pastebėjimai, pasiūlymai, susiję su ŽVP teisiniu reglamentavimu, praktiniu vykdymu ir kt.

"Per greitas perėjimas prie 100% žaliųjų pirkimų, automobilių srityje, sukels problemų perkančiosioms organizacijoms, nes pasiūla bus labai ribota ir siūlomų prekių kaina kai kuriais atvejais gali išaugti daugiau nei dvigubai."

"Siūlome rekomenduoti Perkančiosioms organizacijoms Pirkimo vykdymo metu nereikalauti pateikti visų aplinkos apsaugos kriterijų pagrindimui būtinų dokumentų, apsiribojant tik tiekėjų deklaracija, o šių kriterijų taikymo užtikrinimą perkelti į sutartis."

"Perkančiosios organizacijos tik formaliai stengiasi atitikti žaliųjų pirkimų reikalavimus. Praktika yra tokia, kad ekologiškos sertifikuotos prekės yra 2-3 ir daugiau kartų brangesnės už neekologiškas prekes. Norint įgyvendinti reikalavimus, kad šioms metams pusė pirkimų, o sekančiais metais visi pirkimai turės būti žalieji, Perkančiosioms organizacijoms reikės 2-3 kartus didesnio finansavimo. Tai liečia ir liginines ir švietimo įstaigas, kariuomenę ir t.t."

"Iš to, ką matau medicinos įrangos, medicinos prekių viešuosiuose pirkimuose, man aišku tai, kad nei perkančiosios organizacijos, nei tiekėjai nėra pasiruošę žaliesiems pirkimams, visiems trūksta praktinių žinių. Aklas minimalių ministro reikalavimų perkėlimas į pirkimus, kairinka akivaizdžiai tam nepasiruošus veda į tiekėjų pasipiktinimą, o pirkėjų nusivylimą, nes nei viena pusė negauna rezultato. Mes kaip tiekėjai galvojame diegti ISO 14001, tačiau CPO mus informavo, kad šis sertifikatas su importuojamomis prekėmis daugiau durų mums neatvers, nebent parduodant paslaugas. Mums reikalinga, kad gamintojai turėtų ISO 14001. Atsisakyti bendradarbiavimo su esamais gamintojais ES (tikiančiais kokybiškas prekes" ir atrasti tuos, kurie turi žaliųjų produktų, tai tikrai "ne vienos nakties uždavinys", todėl noras kad po metų visi pirkimai taptų žali mums atrodo "misija neįmanoma"."

"Planuojant žaliuosius pirkimus rekomenduojame atlikti rinkos konsultacijas ir atkreipti dėmesį į biudžetų planavimą, nes keliama reikalavimai tikėtina kels prekių įsigijimo kaštus."

"Žaliuosiuose pirkimuose palikta daug dviprasmybių kurių nesupranta pirkimų organizatoriai. Nėra aiškios metodikos kuria galėtų vadovautis tiek perkančioji organizacija tiek ir pardavėjas. Galimybė laisvai interpretuoti žaliuosius reikalavimus palieka terpę korupcijai ko pasekoje žalieji pirkimai padidins korupciją šio tipo viešuosiuose pirkimuose."

"Platesnis atitikmenų ratas. Įmonės galimai netaiko būtent ISO standarto, tačiau naudoja atsinaujinančią energiją, tiekia prekes iš gamintojų, kurie atitinkamai saugo gamtą ir mažina CO₂ emisiją ir kt. Taigi, atitikimas žaliesiems pirkimams galėtų būti platesnis ir aiškesnis, nes PO dažniausiai remiasi tik ISO standartu, nors tai nėra tiesioginis ministro įsakymas."

Išvados

Žaliųjų viešųjų pirkimų sistemos pokyčius pirkimų vykdytojai sutinka su nemažai nuogąstavimų. Daugiau nei pusė konsultacijoje dalyvavusių pirkimų vykdytojų (**54%**) **teigiamai vertina Vyriausybės ambiciją plėsti aplinkos apsaugos reikalavimų taikymą** viešuosiuose pirkimuose. Tiekėjų vertinimas panašus - **56%**. Tačiau **tik 7% pirkimų vykdytojų laiko 2023 m. 100% žaliųjų viešųjų pirkimų tikslą įgyvendinamu**. Tuo tarpu mažiau nei pusė (**34%**) **respondentų įgyvendinamu laiko šių metų 50% tikslą**. Taigi, nors iš esmės pripažįstama poveikį aplinkai mažinančių viešųjų pirkimų svarba, tačiau dabartiniai tikslai laikomi nepamatuotais, neįgyvendinamais, skubotais.

Perkančiosios organizacijos pasigenda aplinkos apsaugos kriterijų didesnei produktų, ypač paslaugų, grupei. Tačiau, kaip nurodo patys respondentai, poreikis nustatyti kriterijus didesnei produktų daliai kyla iš to, kad žaliųjų pirkimų vertė pradėta skaičiuoti nuo visų pirkimų*.

Tiek **pirkimų vykdytojai**, tiek **tiekėjai** nurodo, kad aplinkos apsaugos kriterijus sunku suprasti, **trūksta informacijos kaip patikrinti (įrodyti) atitiktį iškeltiems reikalavimams**.

Kaip priemonės, galinčios **paskatinti** pirkimų vykdytojus vykdyti daugiau ŽVP, nurodomi **praktiniai patarimai, įrankiai, gerieji pavyzdžiai, mokymai**. Taip pat **pigesni žali produktai ir didesnė jų pasiūla**.

Tiekėjus aktyviau dalyvauti ŽVP **paskatintų** informacija apie **atitiktį aplinkos apsaugos kriterijams, aplinkos apsaugos vadybos sistemų ir žaliųjų inovacijų diegimo finansinę paramą**, taip pat **artimesnis bendradarbiavimas** su pirkimų vykdytojais.

Dalyvavimą ŽVP taip pat reikšmingai apsunkina **maža žalių produktų pasiūla ir didesnė jų kaina**, tačiau ši problema greitų sprendinių neturi. Ją su laiku turėtų spręsti padidėjusi žalių produktų paklausa bei dėl konkurencijos susiregulavusios kainos. Taip pat, perkant omenų reikėtų turėti visas produkto gyvavimo ciklo sąnaudas, ne tik įsigijimo kainą.

*Išskyrus pirkimus, vykdomus žodžiu sudarant pirkimo sutartis ir (ar) įgyvendinant užsienyje vykdomus tarptautinių donorų lėšomis finansuojamus vystomojo bendradarbiavimo projektus ir (ar) maisto pirkimus, atliekamus vykdant krašto apsaugos gynybines užduotis ir (ar) įsipareigojimus NATO.

Taip pat, analizuojant viešosios konsultacijos rezultatus pastebėtas **"bendrujų" žinių apie ŽVP trūkumas**. Pavyzdžiui, kai kurie pirkimų vykdytojai paklausti, kurioms papildomoms produktų grupėms turėtų būti nustatomi aplinkos apsaugos reikalavimai, nurodo grupes, kurioms reikalavimai jau patvirtinti aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-508.

Tuo tarpu kai kurie tiekėjai, paklausti kodėl neteikė pasiūlymų žaliuosiuose viešuosiuose pirkimuose, kaip priešastį nurodo tai, kad jų tiekiamiems produktams šiaip ar taip aplinkos apsaugos kriterijai nenustatyti, todėl žaliuosiuose viešuosiuose pirkimuose dalyvauti jie negali. Tai rodo, kad tiekėjai nėra informuoti apie pirkimų vykdytojų galimybę savarankiškai nustatyti kriterijus tais atvejais, kai perkami produktai nepatenka į įsakymo Nr. D1-508 produktų grupių sąrašą.

Siekiant tiek tiekėjams, tiek perkančiosioms organizacijoms palengvinti žaliųjų viešųjų pirkimų tikslų įgyvendinimą reikalingi ne tik teisėkūriniai įrankiai, kaip **kriterijų peržiūra ir atnaujinimas**, bet taip pat:

- kriterijų taikymo metodinės priemonės, įrankiai, praktiniai patarimai, gerieji pavyzdžiai;
- mokymai;
- tiksli informacija apie atitiktą aplinkos apsaugos kriterijams;
- didesnė informacijos apie ŽVP sistemą sklaida suinteresuotiems tiekėjams;
- finansinė parama tiekėjams diegiant aplinkos apsaugos vadybos sistemas bei žaliąsias inovacijas;
- pirkimų vykdytojų ir tiekėjų bendradarbiavimo skatinimas.

Parengė

Aplinkos ministerijos

Darnaus vystymosi ir strateginių pokyčių grupės

vyr. specialistė Elena Drazdauskaitė, elena.drazdauskaitė@am.lt

vyresn. patarėja Arūnė Andrulionienė, arune.andrulioniene@am.lt